

## Det livssynsåpne samfunn

### Innledning.

Sandefjord kirkelige felelsråd takker for anledningen til å uttale seg om «Det livssynsåpne samfunn». Utredningen målbærer en positiv livssynstenkning, med dreining fra livssynsnøytralt til livssynsåpent, og er et viktig bidrag i arbeidet med å utforme en fremtidig religionspolitikk i Norge.

Dokumentets tittel er god, men kunne med fordel vært utvidet til det vi mener er en mer dekkende tittel, nemlig «Det tros- og livssynsåpne samfunn». Begrepet «tro» inneholder mer enn bare livssyn. Vi går ut ifra at det er denne videre forståelse som ligger til grunn i utredningen.

### Generelle merknader

Vi støtter hovedintensjonen i utvalgets innstilling som handler om at Staten skal føre en aktivt støttende religionspolitikk. Vi støtter også utvalgets innstilling om at tros- og livssynsutfoldelse ikke må være i strid med menneskerettighetene. Tittelen «»det livssynsåpne samfunn» indikerer aksept for å eksponere trosuttrykk og livssynssamfunnenes virksomhet i det offentlige rom. Dette er en god tilnærming som anerkjenner tro og livssyn som viktige samfunnsverdier. Utredningen forsøker å ivareta hensynet til både minoritetsgrupper og Den norske kirkes rolle som majoritetskirke. Den legger til grunn at prinsippet om likebehandling av tros- og livssynssamfunn, som er et av utrednings bærende prinsipper, ikke skal føre til reduksjon av Den norske kirkes nærvær. Det skal snarere åpne opp også for andre religioners og livssyns nærvær.

Vi har to hovedinnvendinger mot utredningens grunnlagstenkning. Det gjelder:

1. Likebehandlingsprinsippet.

Utredninger sier, kap. 10, at «... ved konflikt mellom likebehandlingsprinsippet og argumenter basert på historiske forhold bør det for en fremtidig politikk og for framtidige ordninger være slik at likebehandlingsprinsippet er overordnet argumenter basert på historiske forhold».

Dette tar ikke tilstrekkelig hensyn til historiske og tradisjonsbærende elementer som preger det norske samfunn, hvor Den norske kirke, som en majoritetskirke, har spilt og fortsatt spiller en sentral rolle. Rundt 90 prosent av Norges befolkning tilhører kristne kirkesamfunn, hvorav nesten 80 prosent er medlemmer i Den norske kirke. Kirken er til stede som kultur- omsorgs- og riteinstitusjon i alle norske lokalsamfunn og spiller en videre rolle og betydning i lokalsamfunnet enn det som vektlegges i innstillingen. Å definere alle på lik linje uavhengig av oppslutning og kulturell og historisk kontekst kan være en nærliggende tanke. Men det ivaretar ikke hensynet til det forhold at store deler av Norges befolkning identifiserer seg med det livssyn og den verdiforankring som Den norske kirke representerer.

Det er et allment demokratisk prinsipp, i politikk og organisasjonsliv, at et flertallsparti eller en flertallsgruppering kan ha representative oppgaver på vegne av alle. Samme prinsipp kan også gjøres gjeldende på livssynsområdet. Det vil i så fall innebære at Den norske kirke, ved kriser, sentrale og lokale begivenheter og ved nasjonale markeringer, kan ivareta livssynsoppgaver, som religions- og kulturutøver, på vegne av fellesskapet, nasjonalt og lokalt. Den norske kirke er representert i alle lokalsamfunn og har kompetanse til å ivareta livssynsoppgaver til beste for det mangfold av innbyggere som bor der.

2. Religionsforståelsen.

Utredningen målbærer en snever religionsforståelse. Denne går i individualistisk retning, og handler om enkeltindividers rett til å utøve sin tro og sitt livssyn. I det perspektivet er det grunn

til å forsvare likebehandling som et grunnleggende prinsipp. Men religion har en videre dimensjon enn det som kommer fram i utredningen; Denne dimensjonen handler om ulike former for kultur – riter – tradisjoner – holdninger – verdier og identitet. Ikke bare for enkeltindivider men også for samfunn og nasjoner. Utredningens religionsforståelse fører til at Den norske kirke sidestilles med andre livssynsamfunn, utover rimelige hensyn. Utredningen undervurderer på denne bakgrunn Den norske kirke rolle som symbolbærer og samlingspunkt for storparten av det norske folk.

Noe må være felles for en nasjon, utover individers og gruppers rettigheter. Samfunnet trenger også sosialt lim, å samles om noe substansielt og kulturelt og nasjonalt særpreget. Kristendom og humanisme må, på kultur- og tradisjonspremisser, kunne prioriteres av hensyn til dette. Vi viser her til Kulturmeldingen fra Enger-utvalget som understøtter denne bredere religionsforståelsen og derved også Den norske kirkes rolle når den sier: *«Den norske kirke har som folkekirke en særlig rolle som formidler av kulturarven, slik den er innvevd i kirkebygg og menneskers livsriter. Den norske kirke har en landsdekkende kulturell infrastruktur med tilstedeværelse i alle landets kommuner»* (s. 312).

#### **Konkrete punkter.**

##### **a. §2 i Grunnloven.**

Vi registrerer at utvalget går ut over sitt mandat når det tar stilling til § 2 i Grunnloven. § 2 er mer enn en livssynsparagraf. Begrepet «vår kristne og humanistiske arv» relaterer verdier i grunnloven og det norske samfunn til demokratiske og kristne/kirkelige tradisjoner, kontekst og historie. Den er et representativt uttrykk for verdier som er samlende i det norske samfunn og bør beholdes.

##### **b. Nasjonale markeringer.**

Den norske kirke er til stede i alle lokalsamfunn og spiller en samlende rolle ved historiske hendelser, høytider og kriser. Dette er ikke alene en offentlig tildelt rolle, men også en rolle kirken selv spiller i lokalsamfunnene som arrangør og tjenesteyter i forbindelse med sorg, kriser og nasjonale markeringer. Det blir derfor misvisende når utredningen sier at Den norske kirke ikke skal en særskilt rolle i forbindelse sorg, ulykker og nasjonale markeringer. Den har en særskilt rolle (cf. Enger-utvalget, s. 312) i kraft av sitt lokale nærvær og program- og tjenestetilbud i alle lokalsamfunn.

##### **c. Betjening på institusjoner.**

80 prosent av de som er på sykehus og sykehjem er statistisk sett medlemmer i Den norske kirke. Det betyr at storparten av de som ønsker åndelig betjening har tilhørighet til vår kirke. Utredningen legger til grunn at kun kompetansekrav, og ikke kirketilhørighet, skal vektlegges når institusjonsprester skal rekrutteres. Vi mener at også kirketilhørighet bør vektlegges i denne sammenheng, og viser til Helsedepartementets rundskriv 1-6/2009 som sier at beboere har rett til åndelig betjening mens de er på sykehus/institusjon. Åndelig betjening forutsetter kunnskap om religiøs tro hos de som skal betjenes. Religion handler om tilhørighet, også til kirkesamfunn. Dette bør vektlegges når bestemmelser på dette området skal fastsettes.

##### **d. Økonomi.**

Vi anbefaler at finansiering av tros- og livssynssamfunnene skal skje ved tildeling over offentlige budsjetter. Det forutsettes at slik tildeling ikke skal føre til innblanding i trossamfunnenes indre anliggender som er religiøst begrunnet.

e. Skolegudstjenester.

For et livssynsåpent samfunn vil det være verdifullt at trossamfunn kan invitere sine medlemmer til å delta i gudstjenester/religiøse arrangementer i skoletiden. Utvalget slutter opp om dette, men foreslår aktiv påmelding for slik deltagelse.

En slik påmelding er etter vår mening en unødvendig innstramming. Det bør ikke være aktiv påmelding til skolegudstjenester og andre religiøse arrangementer i skolens regi. Dagens ordning med fritaksrett er tilstrekkelig, og man bør kunne forvente at kirkens dømte medlemmer deltar i skolegudstjenester. Dette er også en viktig tradisjonsbærer i samfunnet.

Vi anbefaler for øvrig at trosopplæring kan foregå innen skolens/SFOs rammer. Dette vil på en helt annen måte enn dagens ordning muliggjøre trosopplæringsreformens intensjon og mål.

f. Vigselsrett.

Utvalget foreslår at vigselsretten skal bortfalle for tros- og livssynssamfunnene og at vigsel skal formaliseres som en borgerlig ordning for alle. Ekteskapsinngåelse er, også etter Den norske kirkes lære, en borgerlig ordning. Det innebærer nødvendigvis ikke at kirker, eller livssynssamfunn, av den grunn bør avstå fra å vie. Vigsel skjer på bakgrunn av offentlig prøving. På bakgrunn av denne prøvingen kan vigsel finne sted hos personer/institusjoner som på Statens vegne har fullmakt til å vie.

Spørsmålet om vigselsrett i kirken er ikke et viktig prinsippsspørsmål. Det er snarere et praktisk, og vel så mye et spørsmål om hva som er ønskelig, ikke minst for par som ønsker å gifte seg. Det er fortsatt mange som ønsker kirkebryllup som ramme for inngåelse av ekteskap. På den bakgrunn anbefaler vi at dagens ordning med vigselsrett videreføres.

g. Gravferd.

Utvalget sier at gravferdsforvaltning er et offentlig ansvar. På den bakgrunn foreslår det å overføre gravferdsmyndigheten fra fellesrådene til kommunene. Vi deler utvalgets forståelse om gravferdsforvaltning som et offentlig ansvar, men ikke alle konsekvenser som trekkes av dette. I dagens kirkelov, hvor fellesrådet er gravferdsmyndighet, kan et fellesråd overføre gravferdsoppgaver til kommunen. Tilsvarende bør ny gravferdsordning gi kommunene mulighet til å overføre gravferdsforvaltningen til fellesråd, dersom det er ønske om dette. Dette vil gi fleksibilitet til å tilpasse gravferdstjenesten til lokale forhold.

I Sandefjord har vi benyttet oss av unntaksbestemmelsene i gravferdsloven med å legge gravferdsforvaltningen til kommunen. Det har vist seg gjennom 16 år å fungere meget bra, på samme måte vet vi at dagens ordning hvor oppgaven normalt ligger til fellesrådene også fungerer meget bra. Vi synes derfor det er viktig at det blir mulig med lokal avgjørelse med mulighet til avvik fra hovedregelen som er foreslått om kommunen som gravferdsmyndighet.